

Пермяков Д. С.,
курсант факультету забезпечення
державної безпеки,
Київський інститут Національної
гвардії України
(м. Київ, України)

ОСОБЛИВОСТІ ОКРЕМИХ НЕЮРИСДИКЦІЙНИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

Неюрисдикційні адміністративні провадження становлять один із основних видів адміністративних процесів, який відображає владно-розпорядчу діяльність публічної адміністрації без елементів судового чи дисциплінарного розгляду. Їхня сутність полягає у практичній реалізації повноважень держави в позитивному, організаційно-регулюючому напрямі, тобто не через вирішення спорів чи притягнення до відповідальності, а шляхом надання адміністративних послуг, видачі дозволів, проведення реєстрацій, контролю тощо [1, с. 52]. На відміну від юрисдикційних проваджень, неюрисдикційні процедури не мають конфліктного характеру та не містять ознак змагальності сторін. Їх метою є оформлення або підтвердження суб'єктивних прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб, а також забезпечення публічних інтересів держави [2, с. 18].

Зміст неюрисдикційних адміністративних проваджень зумовлюється завданнями органів виконавчої влади. У структурному плані вони включають такі основні етапи: ініціювання справи (зазвичай за заявою особи), розгляд поданих документів, перевірку дотримання законодавчих вимог, прийняття адміністративного акта (дозволу, свідоцтва, рішення) і доведення його до відома заявника [3, с. 144]. Ці дії здійснюються в суворо регламентованій формі, що гарантує законність та прозорість діяльності адміністрації.

До найбільш поширених видів неюрисдикційних проваджень належать реєстраційні, дозвільні (ліцензійні) та контрольньо-наглядові. Реєстраційне провадження є типовим прикладом адміністративної процедури, яка має на меті офіційне визнання або підтвердження юридичних фактів. Його прикладом є державна реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, транспортних засобів або речових прав на нерухоме майно. Така діяльність регулюється, зокрема, Законом України «Про адміністративні послуги» [4], який визначає порядок подання заяв, перелік необхідних документів, строки розгляду та підстави для відмови. Відповідно до статті 1 цього закону, адміністративна послуга — це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання послуг за заявою фізичної чи юридичної особи, спрямований на набуття, зміну або припинення прав чи обов'язків [4]. Саме через такі процедури держава реалізує функції обслуговування населення, що є характерною ознакою демократичної моделі публічного управління [1, с. 60].

Не менш важливе місце серед неюрисдикційних проваджень займає дозвільне (ліцензійне) провадження. Його суть полягає у врегулюванні

діяльності суб'єктів господарювання або громадян, яка потребує спеціального дозволу держави. Порядок видачі таких дозволів закріплено у Законі України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [5]. У межах цього провадження адміністративний орган перевіряє відповідність заявника вимогам законодавства, після чого приймає рішення про надання або відмову у видачі дозволу. Як зазначає Т. Коломоєць, дозвільні процедури сприяють забезпеченню публічної безпеки та правопорядку, а також є інструментом реалізації профілактичної функції держави [6, с. 278]. При цьому важливою умовою їх ефективності є баланс між інтересами громадян та контролюючими повноваженнями адміністрації.

Окрему групу складають контрольні-наглядові провадження, які пов'язані з перевіркою дотримання вимог законодавства у різних сферах державного управління. Їх метою є не покарання, а запобігання можливим порушенням і відновлення належного правопорядку [7, с. 183]. Прикладом таких проваджень є діяльність Державної служби України з питань праці, Державної екологічної інспекції чи підрозділів Національної поліції з перевірки дотримання дозвільних умов. У випадках, коли під час контролю виявляються порушення, орган публічної адміністрації видає припис або пропозицію щодо їх усунення, не вдаючись до юрисдикційних заходів впливу.

З огляду на потреби безпеки держави, неюрисдикційні адміністративні провадження мають особливе значення для діяльності Національної гвардії України. Відповідно до Закону України «Про Національну гвардію України» [8], до основних завдань гвардії належать охорона громадського порядку, участь у забезпеченні державної безпеки та захист прав громадян. Виконання цих функцій передбачає активну взаємодію із системою дозвільних і контрольних-наглядових процедур — зокрема у сфері обігу зброї, вибухових матеріалів, охоронної діяльності. Належне застосування таких процедур забезпечує запобігання правопорушенням і зміцнення публічної безпеки [9, с. 241].

Відмінність неюрисдикційних проваджень від юрисдикційних полягає не лише у відсутності спору, але й у характері результату. Якщо юрисдикційне провадження спрямоване на встановлення факту порушення та притягнення винної особи до відповідальності, то неюрисдикційне — на реалізацію правового статусу суб'єктів адміністративних правовідносин. У першому випадку йдеться про «захисну» функцію адміністративного процесу, у другому — про «регулятивну» [1, с. 64]. Таким чином, неюрисдикційні провадження є важливою складовою адміністративної діяльності держави, що забезпечує практичну реалізацію принципів законності, публічності та сервісної орієнтованості влади.

Отже, неюрисдикційні адміністративні провадження відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування публічної адміністрації. Вони гарантують належне виконання владних повноважень, сприяють підвищенню довіри громадян до державних інституцій, забезпечують прозорість управлінських процедур та зменшують адміністративне навантаження на судову систему. Особливе значення ці провадження мають для Національної гвардії України, оскільки забезпечують правову основу її діяльності у сфері публічної

безпеки, дозвільної системи та взаємодії з громадянами. Саме ефективна організація таких процедур є запорукою стабільності адміністративного порядку та реалізації правових засад державного управління в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: у 2 т. Т. 1: Загальна частина. – К.: Юридична думка, 2004. – 584 с.
2. Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Зуй В. В. Адміністративне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
3. Тацишин І. Б. Адміністративне право України: Навчальний посібник. – Львів: Новий Світ-2000, 2012. – 307 с.
4. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.
5. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 № 2806-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>.
6. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України: Підручник. – К.: Істина, 2012. – 528 с.
7. Ківалов С. В. Адміністративне право України. – Одеса: Юридична література, 2006. – 896 с.
8. Закон України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
9. Будь О. А. Реєстраційні та дозвільно-ліцензійні процедури у діяльності Національної поліції України // Право і безпека. – 2022. – №3(86). – С. 140–149.